

การศึกษาและออกแบบการสอนสำนวนจีนที่ใช้โดยทั่วไป

จากคลังข้อมูลภาษา: กรณีศึกษาของนักศึกษาไทย¹

ธีรวัฒน์ ธีรพจน์²

บทคัดย่อ

ชาวจีนโดยทั่วไปจะนิยมใช้สำนวนจีนในงานเขียนต่างๆ เนื่องจากความสามารถในการใช้สำนวนจีนถือเป็นลักษณะหนึ่ง que แสดงออกถึงความสามารถทางภาษาจีนและการเขียนบทความ แต่จากการสังเกตพบว่า นักศึกษาไทยวิชาเอกภาษาจีนซึ่งไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโทมักจะไม่นิยมใช้สำนวนจีนในงานเขียนภาษาจีนของตน อันเป็นเหตุให้งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาดังกล่าว รวมถึงแนวทางแก้ไข โดยจะศึกษาสำนวนจีนที่มีความถี่การใช้สูงสุด 100 สำนวนแรก จากคลังข้อมูลภาษาที่สร้างขึ้นจากข้อมูลข่าว 5 ประเภท ซึ่งรวบรวมไว้ในช่วงวันที่ 1 - 31 มีนาคม 2549 จากเว็บไซต์สำนักข่าวซินหัว (<http://www.xinhuanet.com>) และเหลียนเหอจินเหวินหวาง (<http://udn.com/>) เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการเปรียบเทียบกับสำนวนจีนที่ใช้ศึกษาในรายวิชาบังคับภาษาจีนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาของงานวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายเชิงอรรถศาสตร์ของทั้ง 100 สำนวน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการออกแบบการสอนในส่วนท้ายของบทความ รวมทั้งได้ออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจปัจจัยความน่าจะเป็นต่างๆ ที่อาจเป็นสาเหตุของปัญหาข้างต้น

¹ บทความนี้เป็นการสรุปสาระจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีต้นฉบับเป็นภาษาจีนและภาษาอังกฤษ

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. สำนวนจีน (成语) คืออะไร?

คำจำกัดความของ “สำนวนจีน (成语)” ในปัจจุบันยังมีผู้บัญญัติไว้ในลักษณะต่างๆ มากมาย เจิ้ง เหย่ซิว (郑培秀, 2004: 27-53) ได้สรุปลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนว่ามีลักษณะดังนี้ 1) สำนวนจีนเป็น “วลิตายตัว” และ 2) สำนวนจีนเป็นส่วนหนึ่งของระบบคำในภาษาจีน ซึ่งการถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบคำนี้ สวี กว๋อชิง (徐国庆, 1999: 16) ได้เสนอว่า แม้ว่าสำนวนจีนจะมีลักษณะโครงสร้างเป็น “วลี” แต่การทำหน้าที่ในประโยคนั้นเหมือนกับ “คำ”

เจิ้ง เหย่ซิว ได้สรุปลักษณะเฉพาะของสำนวนจีนไว้เป็นประเด็นดังนี้

1. สำนวนจีนเป็น “วลิตายตัว”
2. โครงสร้าง ลำดับคำและจำนวนตัวอักษรของสำนวนจีนกำหนดไว้ตายตัว
3. รูปแบบพื้นฐานของสำนวนจีนจะมี 4 พยางค์
4. สำนวนจีนยังคงรักษาลักษณะพิเศษของภาษาจีนโบราณ
5. ความหมายของสำนวนจีนมีเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารปกติ
6. ความหมายของสำนวนจีนจะมีความหมายรวบยอดในองค์รวม
7. สำนวนจีนจะมีความหมายสองชั้น (มีนัยซ้อน)
8. สำนวนจีนมีการใช้มาเป็นระยะเวลานานและแพร่หลายในสังคม
9. สำนวนจีนโดยมากมักใช้ในภาษาเขียน

งานวิจัยนี้ได้รวบรวมคำจำกัดความของ “สำนวนจีน” จากพจนานุกรม ตำรา และเว็บไซต์อ้างอิงเกี่ยวกับคำและสำนวนจีนทั้งสิ้น 14 แหล่งอ้างอิงดังนี้

- 1 《辞源》(Cíyuán): CY
- 2 《语言学辞典》(Yǔyánxué Cídiǎn): YY
- 3 《新辞典》(Xīn Cídiǎn): XC
- 4 《语言学百科词典》(Yǔyánxué Bǎikē cídiǎn): YB
- 5 《王力语言学词典》(Wáng Lì yǔyánxué cídiǎn): WL

- 6 《汉语常用语辞典》(Hànyǔ chángyòngyǔ cídiǎn): HC
- 7 《现代汉语》(Xiàndài hànyǔ): XH
- 8 《语文基础知识词典》(Yǔwén jīchǔ zhīshi cídiǎn): YJ
- 9 《应用汉语词典》(Yìngyòng hànyǔ cídiǎn): YH
- 10 《现代汉语词典(汉英双语)》(Xiàndài hànyǔ cídiǎn (hàn yīng shuāngyǔ)): XD
- 11 《实用汉语词汇》(Shíyòng hànyǔ cíhuì): SH
- 12 《汉语词汇结构论》(Hànyǔ cíhuì jiégòulùn): HJ
- 13 《台湾国语辞典》(网络版)(Táiwān guóyǔ cídiǎn(wǎngluòbǎn)): TG
- 14 《维基百科》(Wéiqí bǎikē): WB

จากการศึกษาคำจำกัดความของสำนวนจีนจากทั้ง 14 แหล่งอ้างอิงโดยสำรวจ
ว่ามีการกล่าวถึงลักษณะเฉพาะ 9 ประเด็นที่แจ้ง เพย์ชีวได้สรุปไว้หรือไม่
ปรากฏว่าได้ผลการสำรวจดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสำรวจคำจำกัดความของสำนวนจีนจากแหล่งอ้างอิง 14 แหล่ง

แหล่ง อ้างอิง	ลักษณะพิเศษของสำนวนจีน 9 ประเด็นที่ได้จากงานวิจัย ของเจิ้ง เป่ย์ชิว								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
01CY					✓			✓	
02YY	✓	✓						✓	
03XC	✓		✓		✓	✓	✓	✓	
04YB	✓	✓						✓	
05WL		✓						✓	
06HC	✓		✓					✓	
07XH	✓							✓	✓
08YJ	✓		✓					✓	
09YH	✓	✓	✓			✓	✓	✓	
10XD		✓	✓		✓	✓	✓	✓	
11SH	✓	✓	✓					✓	
12HJ			✓					✓	✓
13TG	✓		✓				✓	✓	
14WB		✓	✓					✓	
รวม	9	7	9	0	3	3	4	14	2

จากผลการสำรวจคำจำกัดความของสำนวนจีนจากแหล่งอ้างอิง 14 แหล่ง
ผู้วิจัยได้สรุปคำจำกัดความไว้โดยยึดเกณฑ์วิเคราะห์ประเด็นที่มีการกล่าวถึงรวม
มากกว่าร้อยละ 50 เป็นคำจำกัดความของคำว่าสำนวนจีนในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ความ

ดังนี้ “สำนวนจีนเป็นวลีตายตัว ส่วนมากมี 4 พยางค์ มีการใช้มาเป็นเวลานานและแพร่หลายในสังคม”

2. การสร้างคลังข้อมูลภาษาและดึงศัพท์สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง

การใช้สำนวนจีนโดยทั่วไปมักปรากฏอยู่ในงานเขียนประเภทต่างๆ ซึ่งงานเขียนที่ถือว่าใกล้ชิดกับการใช้ชีวิตประจำวันของเรามากที่สุดก็คือบทความหรือรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์ งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์สำนวนจีนที่ปรากฏอยู่ในบทความหรือรายงานข่าว และถือเป็นตัวแทนของ “สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง” ขั้นตอนการคัดเลือกสำนวนแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลข่าวและบทความเพื่อสร้างเป็นคลังข้อมูลภาษา (corpus) และขั้นตอนการดึงศัพท์ (term extraction) สำนวนจีนออกจากคลังข้อมูลภาษา

2.1 การสร้างคลังข้อมูลภาษาและการดึงศัพท์

กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงนี้เริ่มขึ้นจากการจำกัดขอบเขตหัวข้อ ได้แก่ ข่าวการศึกษา ข่าวการเมือง ข่าวสังคม ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวต่างประเทศของวันที่ 1 – 31 มีนาคม 2549 จากสำนักข่าวซินหัว และเหลียนเหอซินเหวินหว่าง

ขั้นตอนต่อมาคือการเตรียมและการสร้างคลังข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้หลักการรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลของ Cabré (1999) และ หยาง ฮุยจง (杨惠中, 2002) เป็นเกณฑ์ เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาสร้างเป็นคลังข้อมูลภาษา ประกอบด้วยข่าวและบทความไว้จำนวน 11,137 เรื่อง หรือเท่ากับ 8,650,005 คำ (เฉลี่ย 776.69 คำ ต่อเรื่อง) จากหัวข้อข่าว 5 ประเภท

ตารางที่ 2 การกระจายข้อมูลเนื้อหาของคลังข้อมูลภาษา

ประเภทของข่าว		จำนวน ตัวอย่าง	จำนวน ตัวอักษร	จำนวน อักษร เฉลี่ยต่อ ตัวอย่าง	อัตราร้อยละ	
Xin hua On line	ข่าวสังคม	1,996	1,406,911	704.87	22.61%	71.92%
	ข่าวการเมือง	1,815	1,719,398	947.33	27.64%	
	ข่าวการศึกษา	916	841,115	918.25	13.52%	
	ข่าวเศรษฐกิจ การเงิน	835	906,268	1,085.35	14.57%	
	ข่าวต่างประเทศ	2,030	1,347,345	663.72	21.66%	
	รวม	7,592	6,221,037	819.42	100.00%	
UDN. COM	ข่าวสังคม	394	176,161	447.11	07.26%	28.08%
	ข่าวการเมือง	562	286,654	510.06	11.80%	
	ข่าวการศึกษา	314	159,996	509.54	06.57%	
	ข่าวเศรษฐกิจ การเงิน	1,565	1,389,306	887.73	57.20%	
	ข่าวต่างประเทศ	710	416,851	587.11	17.17%	
	รวม	3,545	2,428,968	685.18	100.00%	
รวม		11,137	8,650,005	776.69		100.0%

ขั้นตอนสุดท้ายคือการดึงศัพท์สำนวนจีน ขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย
อีก 4 ขั้นตอนได้แก่

- 1) การตัดคำ: ใช้โปรแกรมตัดคำอัตโนมัติที่พัฒนาโดย Academia Sinica

2) การวิเคราะห์ความถี่: ใช้โปรแกรม CCLang Language Processing ของ เจิ้ง จิ้นเฉียน (郑锦全) ซึ่งเป็นโปรแกรมประมวลคำที่มีความถี่สูงสุดไล่เรียงลำดับ และด้วยลักษณะเฉพาะของสำนวนจีนที่ส่วนมากจะประกอบด้วยตัวอักษรจีน 4 ตัว ดังนั้นการดึงคำศัพท์สำนวนจีนครั้งนี้จึงใช้ฟังก์ชัน Auto Filter ของโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อดึงศัพท์ 4 พยางค์ออกมา

3) การพิจารณาตัดสินสำนวน การพิจารณาว่าศัพท์ 4 พยางค์ใดจะเป็นสำนวนจีนหรือไม่ ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ใช้ศัพทานุกรมสำนวนจีนของกระทรวงศึกษาธิการได้หวั่น เป็นตัวบ่งชี้ว่าศัพท์ 4 พยางค์ที่ได้จากการดึงศัพท์นั้นเป็นสำนวนหรือไม่ จากนั้นจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์อีกครั้งในช่วงที่ 2 คือ พิจารณาจากหนังสืออ้างอิง (พจนานุกรมสำนวนจีน และพจนานุกรมภาษาจีน) จำนวน 7 เล่ม โดยถือการปรากฏในพจนานุกรมตั้งแต่ 4 เล่มขึ้นไปเป็นเกณฑ์การพิจารณา พจนานุกรมทั้ง 7 เล่มมีดังนี้

พจนานุกรมสำนวนจีน:

- (1) 《中华成语大辞典》(Zhōnghuá Chéngyǔ Dà Cídiǎn)
- (2) 《中华成语辞海》(Zhōnghuá Chéngyǔ Cíhǎi)
- (3) 《汉语成语考释词典》(Hànyǔ Chéngyǔ Kǎoshì Cídiǎn)
- (4) 《汉语成语实用词典》(Hànyǔ Chéngyǔ Shíyòng Cídiǎn)
- (5) 《成语典故辞典》(Chéngyǔ Dǐngù Cídiǎn)

พจนานุกรมภาษาจีน:

- (6) 《现代汉语词典》(Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn)
- (7) 《应用汉语词典》(Yìngyòng Hànyǔ Cídiǎn)

4) การเรียงลำดับความถี่ของข้อมูลอีกครั้ง เพื่อให้ได้ผลที่แม่นยำยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำสำนวนจีนที่ได้ไปสืบค้นเพื่อหาจำนวนการปรากฏของข้อมูลในคลังข้อมูล ภาษา 2 แห่ง ได้แก่ คลังข้อมูลภาษาจีนปัจจุบันของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (PKU's CCL Corpus) และคลังข้อมูลสมดุลภาษาจีนปัจจุบันของ Academia Sinica (Academia Sinica Balanced Corpus of Modern Chinese) นอกจากนี้ยังสืบค้นจากเว็บสืบค้นอีก 3 แห่ง ได้แก่ Google, Yahoo (China และ Taiwan) และ Baidu (เว็บสืบค้นขนาดใหญ่และได้รับความนิยมสูงสุดของจีน) แล้วจึงนำผลสืบค้นที่ได้มาประมวลเพื่อจัดเรียงลำดับความถี่ของสำนวนจีนอีกครั้ง

2.2 การแสดงผลการดิงศัพท์สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง

การประมวลและแสดงผลการดิงศัพท์สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงในงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 คือ จะแยกแสดงสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงแบ่งตามประเภทของข่าว ประเภทละ 10 สำนวน ในระดับที่ 1 นี้ จะได้ตารางแสดงสำนวนทั้งสิ้น 10 ตาราง คือข่าวจากแผ่นดินใหญ่ 5 ประเภท 5 ตาราง และข่าวจากไต้หวันอีก 5 ตาราง สำนวนที่ได้จากข่าวและบทความของแผ่นดินใหญ่เมื่อตัดสำนวนที่ซ้ำกันจากข่าวทั้ง 5 ประเภทออก จะได้สำนวนทั้งหมด 31 สำนวน ซึ่งมี 2 สำนวนที่ปรากฏครบในข่าวทั้ง 5 ประเภท คือ “前所未有 (qián suǒ wèi yǒu)” และ “当务之急 (dāng wù zhī jí)” ส่วนสำนวนที่ได้จากข่าวและบทความของไต้หวันเมื่อตัดสำนวนซ้ำออกจะได้สำนวนทั้งหมด 44 สำนวน

ระดับที่ 2 คือ จะแยกแสดงออกเป็น 2 ตาราง คือตารางสำนวนจีนจากข่าวรวมทั้ง 5 ประเภท แบ่งเป็นสำนวนจากแผ่นดินใหญ่และไต้หวันกลุ่มละ 50 สำนวน

ระดับที่ 3 คือ “ตารางแสดงสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง” 100 สำนวน ซึ่งมาจากการคัดเลือกสำนวนจากแผ่นดินใหญ่ 51 สำนวน และไต้หวัน 69 สำนวน สาเหตุที่จำนวนสำนวนไม่เท่ากันเนื่องจาก สำนวนจีนจากข่าวและบทความทั้ง 5 ประเภท

ของแผ่นดินใหญ่มีสำนวนที่ซ้ำกันมากเมื่อตัดสำนวนที่ซ้ำออกจึงมีสำนวนจีนเหลือไม่เท่ากัน ทั้งนี้เมื่อรวมสำนวนจากแผ่นดินใหญ่ได้ห้วนเข้าด้วยกันจะทำให้ได้สำนวนจำนวน 120 สำนวนซึ่งในจำนวนนี้มีสำนวนที่ซ้ำกัน 13 สำนวน เมื่อตัดส่วนที่ซ้ำออกจึงเหลือสำนวน 107 สำนวน แต่งานวิจัยนี้ต้องการเพียง 100 สำนวนเท่านั้น จึงตัดสำนวนที่อยู่ในอันดับที่ 101-107 ออกไป สำนวนจีนที่ได้ทั้ง 100 สำนวนมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง

1	前所未有	26	一席之地	51	议论纷纷	76	多才多艺
2	五花八门	27	畅所欲言	52	不合时宜	77	大有可为
3	众所周知	28	大街小巷	53	别有用心	78	置之不理
4	小心翼翼	29	因地制宜	54	轩然大波	79	适得其反
5	引人注目	30	卷土重来	55	潜移默化	80	劳民伤财
6	与众不同	31	措手不及	56	无家可归	81	心有余悸
7	全心全意	32	家喻户晓	57	掉以轻心	82	短兵相接
8	脱颖而出	33	与日俱增	58	方兴未艾	83	集思广益
9	全力以赴	34	相提并论	59	绞尽脑汁	84	扬长而去
10	层出不穷	35	一视同仁	60	以身作则	85	座无虚席
11	当务之急	36	无可厚非	61	首当其冲	86	骄奢淫逸
12	不约而同	37	想方设法	62	先发制人	87	闷闷不乐
13	不以为然	38	取而代之	63	相依为命	88	急起直追
14	供不应求	39	无所适从	64	相辅相成	89	国计民生
15	一模一样	40	络绎不绝	65	出其不意	90	铤而走险
16	千方百计	41	忧心忡忡	66	抛砖引玉	91	避重就轻

17	截然不同	42	讨价还价	67	语重心长	92	损人利己
18	实事求是	43	屡见不鲜	68	瞠目结舌	93	望子成龙
19	风云人物	44	久而久之	69	斤斤计较	94	峰回路转
20	理所当然	45	深入浅出	70	价廉物美	95	见利忘义
21	显而易见	46	见义勇为	71	安居乐业	96	指手画脚
22	举足轻重	47	源远流长	72	南辕北辙	97	称心如意
23	息息相关	48	急功近利	73	啼笑皆非	98	神出鬼没
24	得心应手	49	大惊小怪	74	倾家荡产	99	蒙在鼓里
25	循序渐进	50	水落石出	75	好逸恶劳	100	贪官污吏

2.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไข

ปัญหาที่พบในกระบวนการสร้างคลังข้อมูลภาษาและดิจิทัลสำนวนจีนในครั้งนี้ มีทั้งสิ้น 3 ปัญหา ได้แก่ ปัญหาการรวบรวมข้อมูล ปัญหาจากระบบรหัสอักษรจีน และปัญหาการสืบค้นข้อมูล

ปัญหาการรวบรวมข้อมูลเกิดจากจำนวนของข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลข่าวทั้งสองแห่งไม่สมดุลกัน กล่าวคือข้อมูลข่าวและบทความจากสำนักข่าวซินหัวมีปริมาณมาก (2/3 ของข้อมูล) และข้อมูลจากเหลียนเหอซินเหวินหว่างมีเพียงหนึ่งในสามของข้อมูลเท่านั้น ดังนั้นวิธีการแก้ไขคือไม่ประมวลผลความถี่จากข้อมูลรวมทั้งหมด แต่จะแยกวิเคราะห์ตามประเภทของข่าวจากทั้งแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน ทำให้เกิดตารางความถี่ย่อยทั้งสิ้น 10 ตาราง เพื่อหาตัวแทนของข้อมูล(สำนวนจีน) จากแต่ละประเภทข่าวของทั้งสองแหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้สำนวนที่มาจากหัวข่าวยาวที่สมดุลกัน

ปัญหาจากระบบรหัสอักษรจีน เนื่องจากระบบรหัสตัวอักษรจีนของแผ่นดินใหญ่และไต้หวันไม่เหมือนกัน คือ แผ่นดินใหญ่ใช้รหัสอักษรแบบ GB ส่วนไต้หวันใช้รหัสอักษรแบบ BIG5 ทำให้ต้องแปลงรหัสอักษรจีนของข่าวให้เป็นระบบเดียวกันก่อนที่จะประมวลผล เนื่องจากโปรแกรมตัดคำอัตโนมัติและโปรแกรม

วิเคราะห์ความถี่ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นจากได้หวัน รหัสอักษรจีนของข้อมูลจึงต้องแปลงเป็นระบบ BIG5 ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรม ConvertZ ver 8.02 ในการแปลงรหัสอักขรดังกล่าว

ปัญหาจากการสืบค้นข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ได้ในครั้งแรกพบว่าสำนวน “花花公子 (huā huā gōng zǐ)” มีความถี่ในการใช้สูงแต่ผู้วิจัยไม่สามารถรวมสำนวนนี้ไว้ในตารางสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงได้ เนื่องจากในขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องทำการจัดลำดับความถี่ของสำนวนอีกครั้งนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถนำสำนวน “花花公子” ไปค้นคืนข้อมูลจากเว็บสืบค้นของแผ่นใหญ่ได้ อาจเป็นเพราะสำนวนนี้มีความหมายแฝงในเชิงลบ ทำให้ระบบสืบค้นของจีนไม่อนุญาตให้สืบค้นสำนวนดังกล่าวได้ ผู้วิจัยจึงต้องจำยอมตัดสำนวนนี้ออกไป

3. การวิเคราะห์สำนวนจีน³ เชิงไวยากรณ์และอรรถศาสตร์

การวิเคราะห์สำนวนจีนเชิงไวยากรณ์และอรรถศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีที่จะให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สำนวนจีนอย่างมีตรรกะและเป็นวิทยาศาสตร์ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนะตัวอย่างวิธีศึกษาสำนวนโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษา ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษานี้จะช่วยให้ผู้เรียนชาวไทยสามารถใช้สำนวนจีนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.1 การวิเคราะห์โครงสร้างภายในและชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีน

การวิเคราะห์โครงสร้างภายในของสำนวนจีนมีวัตถุประสงค์เพื่อหาชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีนแต่ละสำนวน แม้ว่าสำนวนจะถือเป็นวลีตายตัว (固定词组) แต่บทบาทในประโยคของสำนวนจีนใกล้เคียงกับ “คำแท้” ดังนั้นการวิเคราะห์โครงสร้างภายในจะทำให้ทราบได้ว่าชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีนแต่ละสำนวนคืออะไร

³ สำนวนที่จีนที่ใช้วิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ หมายถึงสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง 100 สำนวนที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคลังข้อมูลภาษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.1.1 รูปแบบการประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนจีน

ขั้นแรกผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนจีน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอักษรจีนทั้ง 4 ตัวของแต่ละสำนวน ผลการวิเคราะห์พบว่าสามารถแบ่งสำนวนจีนทั้ง 100 สำนวนออกเป็น 3 รูปแบบหลักดังนี้

- 1) รูปแบบการประกอบแบบซ้ำคำติด (重叠式的组合) ได้แก่
 - 1.1) AABC มี 3 สำนวน ได้แก่ 息息相关、斤斤计较、闷闷不乐
 - 1.2) ABCC มี 3 สำนวน ได้แก่ 小心翼翼、忧心忡忡、议论纷纷
- 2) รูปแบบการประกอบแบบซ้ำแยกคำ (重复式的组合) ได้แก่
 - 2.1) ABAC มี 4 สำนวน ได้แก่ 全心全意、一模一样、久而久之、多才多艺
 - 2.2) ABCB มีเพียง 1 สำนวน คือ 讨价还价
- 3) รูปแบบการประกอบแบบไม่ซ้ำคำ (非重叠重复的组合) ได้แก่
ABCD มีทั้งสิ้น 89 สำนวน (ถือเป็นรูปแบบหลัก)

3.1.2 ชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีน

งานวิจัยนี้กำหนดชนิดของคำขึ้นพื้นฐานเพียงแค่สองชนิดเท่านั้นคือ ชนิดที่มีลักษณะทางคำนาม (体词性) และชนิดที่มีลักษณะทางคำกริยา (谓词性) จากการวิเคราะห์สำนวนทั้ง 100 สำนวน พบว่า สำนวนที่มีลักษณะทางคำนามมี 13 สำนวน และสำนวนที่มีลักษณะทางคำกริยามี 87 สำนวน สำนวนที่มีลักษณะทางคำนามมี 2 โครงสร้าง คือ โครงสร้างแบบคู่ขนาน (联合式结构) และโครงสร้างแบบส่วนขยายนาม-ส่วนหลัก (定中式结构) สำนวนที่มีลักษณะทางคำกริยามี 7 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างแบบภาคประธาน-ภาคแสดง (主谓式结构) โครงสร้างแบบกริยา-กรรม (述宾式结构) โครงสร้างแบบกริยา-ส่วนเสริม (述补式结构) โครงสร้างแบบคู่ขนาน (联合式结构) โครงสร้างแบบส่วนขยายกริยา-ส่วนหลัก (状中式结构) โครงสร้างแบบส่งต่อความสัมพันธ์ (兼语式结构) และโครงสร้างแบบอื่นๆ (โครงสร้างข้อความ โครงสร้างเคลื่อนย้าย และโครงสร้างภาษาโบราณ)

3.2 การวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกและหน้าที่การใช้งานของสำนวนจีน

จากการวิเคราะห์โครงสร้างภายในของสำนวนจีนพบว่า ชนิดของคำขึ้นพื้นฐานของสำนวนจีนส่วนใหญ่มีลักษณะทางคำกริยา หน้าที่หลักทางไวยากรณ์ของชนิดของคำที่มีลักษณะทางคำกริยามีสองอย่าง คือ เป็นภาคแสดงของประโยค และเป็นบทขยายความ ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกของสำนวนจีนโดยได้นำประโยคตัวอย่างจำนวน 27,567 ประโยคของสำนวนจีน 100 สำนวนที่ได้จากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่งมาศึกษาสภาพการใช้งานในหน้าที่ภาคแสดงของประโยคและหน้าที่ส่วนขยายความ

วิธีการศึกษาอาศัยการค้นคำสำคัญจากเครื่องหมายวรรคตอนและคำช่วยโครงสร้าง การศึกษาหน้าที่ภาคแสดงของสำนวนใช้เครื่องหมายหัพภาค จุลภาค และคำช่วยโครงสร้าง “的” ที่มีหัพภาคเต็มท้าย (的。) และ “的” ที่มีจุลภาคเต็มท้าย (的，) วางไว้หลังแต่ละสำนวนเป็นคำสำคัญในการค้นตัวอย่างศึกษา ส่วนการศึกษาหน้าที่บทขยายความของสำนวนใช้คำช่วยโครงสร้าง “的” และ “地” วางไว้หลังแต่ละสำนวนเป็นคำสำคัญในการค้นตัวอย่างศึกษา ผลการศึกษาจะวัดปริมาณการปรากฏของประโยคตัวอย่างเป็นเกณฑ์ตัดสินความน่าจะเป็นในการทำหน้าที่ในประโยค กล่าวคือ หากผลตัวอย่างปรากฏมากกว่าร้อยละ 33.33 ถือว่าเป็นผลที่มีนัยสำคัญ หากผลตัวอย่างปรากฏมากกว่าร้อยละ 30 ถือว่าเป็นผลที่ควรสังเกต การสรุปผลจะแบบออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความน่าจะเป็นที่จะทำหน้าที่เป็นภาคแสดง กลุ่มที่จะมีความน่าจะเป็นที่จะทำหน้าที่เป็นบทขยายความ และกลุ่มอื่นที่นอกเหนือจากสองกลุ่มแรก ผลการศึกษาพบว่า สำนวนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่ทำหน้าที่ภาคแสดงของประโยค รองลงมาเป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่บทขยายความ

อย่างไรก็ตาม สำนวนที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ทำหน้าที่ภาคแสดงอาจจะไม่ได้หมายความว่าสำนวนเหล่านั้นจะทำหน้าที่ภาคแสดงทั้งหมด เพราะสำนวนที่ตามท้ายด้วยหัพภาคอาจจะทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค หรืออาจจะเป็นกรรมของ

กริยาในภาคแสดงก็ได้ กลุ่มหน้าที่บทยายความก็เช่นกันที่มีความน่าจะเป็นในการทำหน้าที่เป็นบทยายนามหรือเป็นบทยายกริยา/บทยายภาคแสดง ส่วนสำนวนที่จัดอยู่ในกลุ่มอื่นก็ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์แน่ชัดว่าทำหน้าที่ใดในประโยค ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้วิเคราะห์สำนวนทั้ง 100 สำนวน โดยละเอียดอีกครั้ง เพื่อแยกประเภทของหน้าที่ในประโยค 6 ประเภท ผลการวิเคราะห์พบว่าสำนวนที่ทำหน้าที่ภาคแสดง (谓語) มีทั้งสิ้นร้อยละ 58.4 สำนวนที่ทำหน้าที่บทยายนาม (定语) คิดเป็นร้อยละ 20 ทำหน้าที่บทยายกริยา/บทยายภาคแสดง (状語) คิดเป็นร้อยละ 12.8 ทำหน้าที่เป็นกรรม (宾语) คิดเป็นร้อยละ 6.4 และทำหน้าที่เป็นประธาน (主语) คิดเป็นร้อยละ 2.4 กล่าวคือ ส่วนส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค รองลงมาเป็นหน้าที่บทยายนาม บทยายกริยา/บทยายภาคแสดง กรรม และประธานตามลำดับ นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์หน้าที่บทยายความ พบว่าส่วนใหญ่ทำหน้าที่บทยายนาม รองลงมาเป็นบทยายกริยา/ภาคแสดง สำหรับหน้าที่บทยเสริมความ (补語) จากการวิเคราะห์โดยใช้คำช่วยโครงสร้าง “得” พบว่ามีปรากฏการใช้น้อยมากจึงไม่ถือว่าเป็นหน้าที่หลักของสำนวน

การศึกษาสำนวนหากรู้เพียงแต่หน้าที่ในประโยคคงไม่เพียงพอ งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ศึกษาการเกิดร่วมของคำกับสำนวนทั้ง 100 สำนวนจากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง เพื่อเป็นแนวทางการใช้สำนวนที่ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น แต่ละสำนวนต่างพบการเกิดร่วมกับคำหลากหลาย แต่ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะคำเกิดร่วมที่มีความถี่สูงเป็นหลัก แม้ว่าการเกิดร่วมของคำกับสำนวนต่างๆ จะไม่เหมือนกันทั้งหมด แต่ก็สามารถสรุปรวมเป็นการใช้งานแบบต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) หน้าที่ภาคแสดงมี 9 แบบ ได้แก่

1.1) ภาคแสดงเดี่ยว เช่น

来信的内容五花八门。

(Lái xìn de nèiróng wǔ huā bā mén.)

1.2) มีคำวิเศษณ์หรือคำช่วยขยาย เช่น

近年来，南部非洲形势的积极变化十分引人注目。

(Jīnnián lái, nánbù Fēizhōu xíngshì de jījí biànhuà shífēn **yǎn rén zhù mù**)

1.3) มีบุพบทถึงขยาย เช่น

一批称职的“公仆”，在人大代表评议中脱颖而出。

(Yī pī chēngzhí de “gōng pú”, zài Rén Dà dàibiǎo píngyì zhōng **tuō yǐng ér chū**.)

1.4) ประธานคู่ เช่น

刘大娘简直与照片上的人一模一样。

(Liú dàniáng jiǎnzhí yǔ zhàopiàn shàng de rén **yī mù yī yang**.)

1.5) ภาคแสดงอิสระ เช่น

学习任何成功的经验和做法，都要从实际出发，因地制宜。

(Xuéxí rènhe chénggōng de jīngyàn hé zuòfǎ, dōu yào cóng shíjì chūfā, **yīn dì zhì yí**.)

1.6) ประโยคส่งความสัมพันธ์ เช่น

妻子的分娩是在毫无准备的情况下到来的，让我们措手不及。

(Qīzi de fēnmǐǎn shì zài háowú zhǔnbèi de qíngkuàng xià dào lái de, ràng wǒmen **cuò shǒu bù jí**.)

1.7) ประโยคกรรมวาจก เช่น

他们起初写信给《文艺报》，被置之不理。

(Tāmen qǐchū xiě xìn gěi “Wényìbào”, bèi zhì zhī bù lǐ.)

1.8) ปราบกรรร่วมกับสำนวนจีนอื่น เช่น

研究问题要坚持解放思想，实事求是。

(Yánjiū wèntí yào jiānchí jiěfàng sīxiǎng, **shí shì qiú shì**.)

1.9) ประโยคโครงสร้าง是.....的 เช่น

其实，道理也是显而易见的。

(Qíshí, dàolǐ yě shì **xiǎn ér yì jiàn** de.)

2) หน้าที่บทขยายนามมี 4 แบบ ได้แก่

2.1) มักเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “的” เช่น

我国进入了前所未有的稳定快速发展时期。

(Wǒ guó jìn rù le qián suǒ wèi yǒu de wěndìng kuàisù fāzhǎn shíqī.)

2.2) ไม่ต้องเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “的” เช่น

最近，他们组织见义勇为代表赴北京旅游。

(Zuìjìn, tāmen zǔzhī jiàn yì yǒng wéi dàibiǎo fù Běijīng lǚyóu.)

2.3) เกิดร่วมกับคำ “之” เช่น

这大概就是须兰的与众不同之处。

(Zhè dàgài jiù shì Xū Lán de yǒu zhòng bù tóng zhī chù.)

2.4) บทขยายนามที่ละส่วนหลัก เช่น

话就没有了，取而代之的是纵横的老泪。

(Huà jiù méi yǒu le, qǔ ér dài zhī de shì zònghéng de lǎo lèi.)

3) หน้าที่บทขยายกริยา/บทขยายภาคแสดงมี 4 แบบ ได้แก่

3.1) มักเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “地” เช่น

兄弟俩喜不自禁，小心翼翼地开始挖掘。

(Xiōngdì liǎ xǐ bù zì jìn, xiǎo xīn yì yì de kāishǐ wājué.)

3.2) ไม่ต้องเกิดร่วมกับคำช่วยโครงสร้าง “地” เช่น

这种责任，就是全心全意为人民服务。

(Zhè zhòng zérèn, jiù shì quán xīn quán yì wéi rénmin fúwù.)

3.3) ขึ้นต้นประโยค เช่น

众所周知，台湾经济的发展有多重原因。

(Zhòng suǒ zhōu zhī, Tāiwān jīngjì de fāzhǎn yǒu duō zhòng yuányīn.)

3.4) เป็นกรรมของบุพบทรวมเป็นบุพบทวลีขยายกริยา/ภาคแสดง เช่น

对贪官污吏，我们历来深恶痛绝。

(Duì tān guān wū lì, wǒmen lìlái shēn è tong jué.)

4) หน้าที่กรรมมี 2 แบบ ได้แก่

4.1) ทำหน้าที่เป็นกรรมโดยตรง เช่น

高科技领域，中国也要在世界占有一席之地。

(Gāo kējì lǐngyù, zhōngguó yě yào zài shìjiè zhàn yǒu yì xī zhī dì.)

4.2) มีโครงสร้างจำนวน-ลักษณะนามเป็นส่วนขยาย เช่น

我的火气更大了，决心问个水落石出。

(Wǒ de huǒqì gèng dà le, juéxīn wèn gè shuǐ luò shí chū.)

5) หน้าที่ประธานมี 2 แบบ ได้แก่

5.1) ทำหน้าที่เป็นประธานโดยตรง เช่น

因此，当务之急是加强规范。

(Yīncǐ, dāng wù zhī jí shì jiāqiáng guīfàn.)

5.2) มีคำอื่นมาขยาย เช่น

几乎先秦到民国的风云人物无一遗漏。

(Jīhū xiān Qín dào Mín guó de fēng yún rén wù wúyī yílòu.)

3.3 การวิเคราะห์ความหมายเชิงอรรถศาสตร์และการใช้งานตามหน้าที่ของสำนวนจีน

การวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกและหน้าที่การใช้งานของสำนวนจีนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแต่งประโยคที่มีสำนวนประกอบอยู่ได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่บางครั้งแม้ว่าประโยคที่ผู้เรียนแต่งนั้นจะถูกต้องแล้ว แต่ด้านของความหมายอาจยังไม่เหมาะสม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้วิเคราะห์ความหมายเชิงอรรถศาสตร์และการใช้งานตามหน้าที่ของสำนวนจีน 100 สำนวนที่ได้จากการวิจัยนี้เพิ่มเติมด้วย ขอบเขตการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) การวิเคราะห์เปรียบเทียบสำนวนจีน-ไทย

จากสำนวนจีน 100 สำนวนที่ได้จากการวิจัยนี้ มีสำนวนจีน 2 สำนวนที่มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทย หากสำนวนจีน 2 สำนวนนี้มีมีความหมายเหมือนกับสำนวนไทยโดยสมบูรณ์ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนง่ายขึ้น เพราะผู้เรียนไทย

ก็จะสามารถโอนถ่ายแนวคิดได้โดยอัตโนมัติ การวิเคราะห์สำนวนจีน 2 สำนวน ดังกล่าวมีดังนี้

1.1) “措手不及”(cuò shǒu bù jí) และ “รับมือไม่ทัน”

“措手不及”มีความหมายใกล้เคียงกับ “รับมือไม่ทัน” กล่าวคือ สำนวนทั้งสองจะใช้สื่อเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นในทันทีทันใด และเร็วจนเกินกว่าที่จะเตรียมตัวจัดการได้ แต่ความแตกต่างระหว่าง “措手不及” กับ “รับมือไม่ทัน” อยู่ที่หน้าที่ทางไวยากรณ์ “措手不及” สามารถทำหน้าที่เป็นภาคแสดงและบทกรรม แต่ “รับมือไม่ทัน” ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงได้เพียงอย่างเดียว

1.2) “水落石出”(shuǐ luò shí chū) และ “น้ำลดตอผุด”

“水落石出” หมายถึง “ความจริงจะปรากฏทั้งหมด” ส่วน “น้ำลดตอผุด” หมายถึง “เมื่อหมดอำนาจความชั่วที่ทำไว้ก็ปรากฏ” จากความหมายของสำนวนทั้งสอง จะเห็นได้ว่า “น้ำลดตอผุด” มีน้ำเสียงเชิงลบ ส่วน “水落石出” ไม่ได้บ่งน้ำเสียงเชิงลบ “水落石出” จะใช้ในเชิงเป็นผู้กระทำเป็นส่วนมาก (หากต้องการเห็นความจริง ก็ต้องทำให้กระจ่าง) ในขณะที่ “น้ำลดตอผุด” มักใช้ในเชิงถูกกระทำ (หากต้องการเห็นความจริง ก็ทำได้เพียงรอ)

สำหรับหน้าที่ทางไวยากรณ์ “水落石出” โดยมากจะทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยา “弄 (nòng)”, “查 (chá)” and “搞 (gǎo)” ในประโยค ส่วน “น้ำลดตอผุด” จะทำหน้าที่เป็นภาคแสดงเท่านั้น

2) การวิเคราะห์สำนวนจีนที่มีความหมายใกล้เคียงกัน

สำนวนจีนที่มีความหมายใกล้เคียงกันมีอยู่พอสมควร หากสามารถสอนให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะความแตกต่างทางความหมายของสำนวนที่มีความหมายใกล้เคียงกันได้ ก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้สำนวนจีนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

จากสำนวนจีน 100 สำนวนของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สำนวนที่มีความหมายใกล้เคียงกันดังนี้

(1) 千方百计 (qiān fāng bǎi jì) 想方设法 (xiǎng fāng shè fǎ)
และ 绞尽脑汁 (jiǎo jìn nǎo zhī)

สังกัดทางความหมายที่ใกล้เคียงกันของสำนวนทั้งสามนี้คือ “ใช้ทุกวิถีทางในการพยายามที่จะจัดการให้ดีที่สุด” แต่ความแตกต่างอยู่ที่ 千方百计 (qiān fāng bǎi jì) เน้นที่ “วิธีการ” 想方设法 (xiǎng fāng shè fǎ) เน้นที่ “ความคิด” 绞尽脑汁 (jiǎo jìn nǎo zhī) เน้นที่ “ศักยภาพของสมอง” นอกจากนี้ 千方百计 และ 想方设法 มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายกริยาเสมอ แต่ 绞尽脑汁 จะทำหน้าที่เป็นส่วนขยายกริยาและเป็นภาคแสดงด้วย

(2) 众所周知 (zhòng suǒ zhōu zhī) และ 家喻户晓 (jiā yù hù xiǎo)

สังกัดทางความหมายที่ใกล้เคียงกันของ 众所周知 (zhòng suǒ zhōu zhī) และ 家喻户晓 (jiā yù hù xiǎo) คือ “รู้กันไปทั่วทุกที่ทุกคน” แต่ความต่างอยู่ที่ 众所周知 สื่อความว่าสิ่งที่กล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่ธรรมดาตามาก ส่วน 家喻户晓 สื่อความว่าถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ 众所周知 โดยมากมักทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ขึ้นต้นประโยค และหน้าที่รองลงมาก็คือใช้เป็นส่วนขยายบทนาม ส่วน 家喻户晓 มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม และเป็นภาคแสดง

3) การวิเคราะห์สำนวนจีนที่มีความหมายตรงกันข้าม

สำนวนจีนที่มีคู่ความหมายตรงข้าม ผู้เรียนอาจเข้าใจผิดว่าคู่สำนวนดังกล่าวสามารถใช้แทนที่กันได้ แต่ความจริงแล้วสำนวนแต่ละสำนวนมีที่มาต่างกัน ย่อมมีการใช้ที่ไม่เหมือนกันด้วย ดังสำนวนต่อไปนี้

(1) 前所未有 (qián suǒ wèi yǒu) and 屡见不鲜 (lǚ jiàn bù xiǎn)

แม้ว่า 前所未有 (qián suǒ wèi yǒu) และ 屡见不鲜 (lǚ jiàn bù xiǎn) จะไม่ใช่สำนวนคู่ความหมายตรงข้ามสมบูรณ์ แต่สังกัดทางความหมายถือได้ว่าพอจะเป็นคู่ความหมายตรงกันข้าม 前所未有 หมายความว่า “ไม่เคยมีมาก่อน” ซึ่งหากไม่เคยมี

มาก่อน ก็หมายความว่าแปลกตา 屡见不鲜 หมายความว่า “เห็นบ่อยจนชาชิน” ดังนั้นเมื่อเห็นบ่อยก็ถือว่าไม่แปลก แต่การใช้งานตามหน้าที่ทางไวยากรณ์ของทั้งสองสำนวนต่างกัน คือ “前所未有” มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม ส่วน “屡见不鲜” มักทำหน้าที่เป็นภาคแสดง

(2) 一模一样 (yī mú yī yàng) and 截然不同 (jié rán bù tóng)

สำนวนที่ใช้เปรียบเทียบของสองสิ่งที่มีรูปลักษณะเหมือนกันทั้งหมด จะใช้ว่า “一模一样” (yī mú yī yàng) และหากทั้งสองสิ่งแตกต่างกันอย่างชัดเจน จะใช้ว่า “截然不同” (jié rán bù tóng) แม้ว่าทั้งสองสำนวนจะเป็นคู่ความหมายตรงข้าม แต่การทำหน้าที่ในประโยคจากการสำรวจจากคลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่งพบว่า “一模一样” มักทำหน้าที่เป็นภาคแสดงของประโยค ส่วน “截然不同” จะทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม

(3) 适得其反 (shì dé qí fǎn) and 称心如意 (chèn xīn rú yì)

ในการกระทำการใดสักอย่าง เราอาจจะต้องคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะได้ หากผลลัพธ์นั้นตรงข้ามกับที่คาดหวังไว้ ภาษาจีนก็จะใช้สำนวนว่า “适得其反” (shì dé qí fǎn) หากผลลัพธ์ที่ได้ตรงกับที่ได้คาดหวังไว้ ก็จะใช้สำนวน “称心如意” (chèn xīn rú yì) แต่หน้าที่ทางไวยากรณ์ของทั้งสองสำนวนก็แตกต่างกัน “适得其反” มักทำหน้าที่เป็นภาคแสดง ส่วน “称心如意” มักทำหน้าที่เป็นส่วนขยายบทนาม

4. สภาวะปัจจุบันของการเรียนรู้และการใช้สำนวนจีนของนักศึกษาไทย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาสภาวะปัจจุบันของการเรียนรู้และการใช้สำนวนจีนของนักศึกษาไทยโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่

(1) เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนต่างของสำนวนจีนที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยกับสำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูงที่ได้จากผลการศึกษาในการวิจัยนี้

(2) เพื่อพิสูจน์ว่าการที่นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ของนักศึกษาหรือไม่

(3) เพื่อหาปัจจัยที่น่าจะเป็นที่ทำให้นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีน
สมมติฐานการวิจัยมี 2 ข้อ ได้แก่

(1) สำนวนจีนที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยไม่ใช่สำนวนจีนที่มีความถี่ในการใช้สูง

(2) การที่นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ภาษาจีนของนักศึกษา

ประชากรของการวิจัยคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีและโทที่ศึกษาภาษาจีนเป็นวิชาเอก กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตวิชาเอกภาษาจีนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 3 จำนวน 35 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 23 คน ระดับปริญญาโทจำนวน 15 คน และนักศึกษาวิชาเอกภาษาจีนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 110 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยสำรวจ

นักศึกษาส่วนมากไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อนที่จะเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีเพียง 16 คนเท่านั้นที่มีพื้นฐานภาษาจีน ผู้ที่ศึกษาภาษาจีนมาก่อนมีระยะเวลาศึกษานานที่สุดถึง 14 ปี และสั้นที่สุดเพียง 2 เดือน สถานที่ศึกษามี 3 ประเภท คือ สถาบันสอนภาษาจีน บ้าน และ โรงเรียน

จากการสำรวจสำนวนจีนที่ปรากฏอยู่ในตำราและเอกสารประกอบการสอนรายวิชาบังคับภาษาจีนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่ามีสำนวนจีนปรากฏอยู่ทั้งหมด 106 สำนวน ซึ่งในจำนวนนี้มีสำนวนที่เหมือนกับสำนวนจีนที่มีความถี่

ในการใช้สูงที่ได้จากการวิจัยเพียง 6 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 5.66 ส่วนจำนวนเงินที่ปรากฏในคำราและเอกสารประกอบการสอนรายวิชาบังคับภาษาจีนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งสิ้น 196 ส่วน ซึ่งมีจำนวนที่เหมือนกับจำนวนเงินที่มีความถี่ในการใช้สูงที่ได้จากการวิจัย 12 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 6.12 ดังนั้นจากผลการศึกษาในครั้งนี้ก็พิสูจน์ได้ว่าสมมติฐานข้อที่ 1 เป็นจริง

จากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับจำนวนเงินในแบบสำรวจพบว่ามีนักศึกษาเพียง 5 คนเท่านั้นที่ผ่านการทดสอบ และจากผลการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถามก็พบว่ามีนักศึกษาเพียง 6 คนเท่านั้นที่ประเมินว่าตนเองใช้จำนวนเงินในอัตราที่น้อย ซึ่งผลทั้งสองนี้ถือว่าใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การทดสอบความเป็นอิสระกัน (Test of Independence) ของสถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 จากการทดสอบข้างต้น ผลการทดสอบยอมรับสมมติฐานดังกล่าว คือ การที่นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้จำนวนเงินไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ภาษาจีนของนักศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ทดสอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางด้านจำนวนเงินของนักศึกษากับระดับความรู้ ผลการทดสอบพบว่าความรู้ด้านจำนวนเงินของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ภาษาจีน หมายความว่ายิ่งนักศึกษามีระดับความรู้ภาษาจีนเพิ่มขึ้นมากเท่าไร ความรู้เกี่ยวกับจำนวนเงินก็ยิ่งเพิ่มขึ้นแปรผันตามกัน

งานวิจัยนี้ได้สำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่น่าจะเป็นที่อาจเป็นสาเหตุให้นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้จำนวนเงิน ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 5 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนเงิน การใช้จำนวนเงิน การเรียนการสอนจำนวนเงิน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้จำนวนเงินด้วยตนเอง และความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการใช้จำนวนเงิน ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 : ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวนจีน (成语: chéngyǔ)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใจว่าสำนวนจีน (成语) ประกอบด้วยตัวอักษรจีน 4 ตัว อาจไม่จำเป็นต้องมีความหมายในเชิงอุปมา และไม่ต้องเขียนจากโครงสร้างภาษาโบราณ อีกทั้งไม่จำเป็นต้องมีเรื่องราวประกอบ และมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “สำนวน” ในภาษาไทย ถึงแม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามก็ไม่มั่นใจว่าคำว่า “สำนวน” ที่จริงแล้วหมายความว่าอย่างไร จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของสำนวนจีนได้ถูกต้อง ดังนั้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวนจีนไม่น่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาไทยไม่ใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีน

ประเด็นที่ 2 : การใช้สำนวนไทย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สำนวนไทยในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งไม่สามารถระบุได้ว่าใช้สำนวนไทยครั้งสุดท้ายเมื่อไรและไม่ใช่อะไรในหนึ่งสัปดาห์ที่ผ่านมา ก่อนหน้าที่จะตอบแบบสอบถามนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถยกตัวอย่างสำนวนไทยพร้อมทั้งแต่งเป็นประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ประโยคส่วนใหญ่เป็นภาษาพูด) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการใช้สำนวนไทยเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน และคิดว่าการใช้สำนวนสุภาษิตเป็นการแสดงออกถึงความสามารถในการใช้ภาษาไทยที่ดีและภูมิใจที่ได้ใช้สำนวนไทยในการสนทนาหรืองานเขียนของตน จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้สำนวนและมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สำนวน ทว่าผู้เรียนก็ยอมรับว่าไม่ได้นิยมใช้สำนวนในชีวิตประจำวันแม้ว่าจะเห็นการใช้สำนวนนั้นเป็นเรื่องปกติก็ตาม ประเด็นนี้เห็นชัดว่า ผู้เรียนไทยเองก็ไม่ได้มีความเคยชินในการใช้สำนวนไทยในการใช้ภาษาไทยของตน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้ภาษาเป้าหมาย (ภาษาจีน) ของผู้เรียนได้ อาจถือว่าการไม่นิยมใช้สำนวนไทยในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ ซึ่งทำให้ผู้เรียนไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีนด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่ 3 : การเรียนการสอนสำนวนจีน (成语: chéngyǔ)

ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักคำว่า 成语 (chéngyǔ) จากการเรียนในชั้นเรียน โดยอาจารย์เป็นผู้อธิบายความหมายและลักษณะของ 成语 และเรียนรู้ 成语 พร้อมกับเรื่องเล่าประกอบ แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่จะจำเรื่องราวประกอบของ 成语 ไม่ได้ ผู้ตอบแบบสอบถามจำเสียงอ่านของ 成语 พอได้ แต่สามารถเขียนอักษรจีนของ 成语 ได้ ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จัก 成语 ประเภทที่ไม่มีเรื่องราวประกอบด้วย และรู้ว่าควรนำ 成语 ที่รู้จักไปใช้ในสถานการณ์ใดบ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าเคยได้รับมอบหมายงานจากผู้สอนให้นำ 成语 ไปแต่งประโยค และรู้สึกว่าการสามารถใช้ 成语 ในงานภาษาจีนของท่านได้ เป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ แต่ผู้ตอบแบบสอบถามก็นำ 成语 ที่รู้ไปแต่งประโยคได้น้อย (ไม่บ่อย) จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า สถานศึกษาไทยได้จัดการเรียนการสอนสำนวนจีน แต่ขาดกิจกรรมที่จะกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สำนวนจีน ระบบการเรียนการสอนสำนวนจีนในสถานศึกษาได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสำนวนจีนและมีความสามารถที่จะนำสำนวนดังกล่าวไปใช้ได้ แต่ผู้เรียนก็ไม่นิยมนำสำนวนจีนแม้จะมีความสามารถในการใช้ก็ตาม ดังนั้น การเรียนการสอนสำนวนจีนก็ยังถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความน่าจะเป็นที่จะทำให้ผู้เรียนไทยไม่นิยมนำสำนวนจีนในการใช้ภาษาจีน

ประเด็นที่ 4 : สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำนวนจีนด้วยตนเอง

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเคยชมละครหรือภาพยนตร์จีนทางโทรทัศน์ที่มีอักษรจีนบรรยายด้านล่าง และเกือบจะทุกคนมักจะอ่านบทบรรยายภาษาจีนด้านล่างไปพร้อมกับการรับชม หรือสลับไปฟังเสียงต้นฉบับภาษาจีนบ้างเวลารับชม ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมฟังเพลงจีน (ฟังเสมอ) และมักหาเนื้อเพลงจีนที่ชอบมาอ่านพร้อมศึกษาความหมาย ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านหนังสือพิมพ์จีนน้อยครั้งรวมทั้งไม่ค่อยเข้าชมเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเป็นภาษาจีน สำหรับการสนทนาออนไลน์เป็นภาษาจีน ผลสำรวจพบว่าผู้เรียนไม่นิยมนำภาษาจีนในการสนทนากับเจ้าของภาษา

จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนไทยสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษาจีนได้ โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ ซึ่งสามารถฝึกฝนทักษะการอ่านอักษรจีน และทักษะการฟัง จากผลสำรวจพบว่า ผู้เรียนสนใจที่จะชมรายการทางโทรทัศน์ หากสามารถนำรายการโทรทัศน์มาเป็นสื่อในการเรียนการสอนจะสามารถดึงดูดความสนใจการเรียนการสอนสำนวนจีนได้ สำหรับหนังสือพิมพ์จีนและเว็บไซต์ภาษาจีน ผู้เรียนดูเหมือนว่าจะสนใจอย่างหลังมากกว่า โดยความเป็นจริงแล้ว หากผู้เรียนอ่านหนังสือพิมพ์จีนหรือเว็บไซต์จีนบ่อยก็จะพบสำนวนจีนมากมาย แต่ผู้เรียนก็ไม่ได้นิยมอ่าน ประเด็นสุดท้ายคือการสนทนากับเจ้าของภาษา (ภาษาจีน) กิจกรรมนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้สำนวนจีน แต่ผู้เรียนก็ไม่ได้นิยมเข้าร่วมสนทนากับเจ้าของภาษาดังนั้น ผู้เรียนไม่ได้ “ขาดสภาพแวดล้อมทางภาษาจีน” เพราะผู้เรียนมีโอกาสดูเข้าถึงได้ แต่ปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียน ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำนวนจีนด้วยตัวเอง คือผู้เรียนไม่มีความสนใจมากเพียงพอ

ประเด็นที่ 5 : ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการใช้สำนวนจีน

งานวิจัยนี้ได้ทดสอบความรู้และความสามารถในการใช้สำนวนจีนของผู้เรียนชาวไทย ผลปรากฏว่า ผู้เรียนทราบความหมายโดยเฉลี่ยเพียง 10.9 สำนวน สามารถนำสำนวนไปแต่งประโยคได้ 7.55 สำนวน และมีสำนวนที่เคยใช้เพียง 5.51 สำนวน จากผลการสำรวจนี้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนไม่สามารถใช้สำนวนที่ตนทราบความหมายได้ทั้งหมด และการที่ผู้เรียนสามารถแต่งประโยคได้ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนจะเคยใช้สำนวนดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้วิเคราะห์ยังได้สำรวจจำนวนผู้เรียนที่ทราบความหมาย มีความสามารถในการใช้สำนวน และมีประสบการณ์ในการใช้สำนวนของสำนวนทดสอบจำนวน 30 สำนวน โดยถือว่าหากผู้เรียนทราบความหมาย สามารถ

* จากสำนวนทดสอบ 30 สำนวน ซึ่งได้จาก สำนวนที่มีความถี่สูง 10 อันดับแรกจากคลังข้อมูลภาษาที่จัดทำขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ และ 20 สำนวนจากคำراءและเอกสารประกอบการสอนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 สำนวน และของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 10 สำนวน ซึ่งมีความถี่การใช้สูงจากการทดสอบจาก search engine และ คลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง และคลังข้อมูลภาษาของ Academia Sinica

แต่งประโยคได้ และเคยใช้สำนวนมากกว่า 15 สำนวนเป็นเกณฑ์ตัดสิน ผลการสำรวจพบว่า มีผู้เรียนจำนวน 29 คน (จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 110 คน) คิดเป็นร้อยละ 26.36 ที่ทราบความหมายของสำนวนทดสอบมากกว่า 15 สำนวนขึ้นไป และมีผู้เรียนเพียง 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 12.73) ที่สามารถนำสำนวนที่ตนทราบไปแต่งประโยคได้ และมีเพียง 5 คนเท่านั้น (คิดเป็นร้อยละ 4.55) ที่เคยใช้สำนวนที่ตนทราบ จากแบบสำรวจพบว่า มีสำนวนเพียง 3 สำนวนจากสำนวนทดสอบที่ผู้เรียนทราบความหมายสามารถแต่งประโยคและเคยนำไปใช้ 3 สำนวนดังกล่าวได้แก่ “一模一样 (yì mú yí yàng)” “乱七八糟 (luàn qī bā zāo)” และ “人山人海 (rén shān rén hǎi)”

จากประเด็นสำรวจทั้ง 5 ประการข้างต้นสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสำนวนจีนไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีน ปัจจัยที่มีความน่าจะเป็นที่ส่งผลดังกล่าว ได้แก่

- 1) เนื้อหาการเรียนการสอน คือ ขาดเนื้อหาด้านสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง
- 2) อิทธิพลจากภาษาแม่ คือ ผู้เรียนไม่มีความเคยชินที่จะใช้สำนวนไทยในการใช้ภาษาไทยซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่ใช้สำนวนจีนในการใช้ภาษาจีนเช่นกัน
- 3) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ ขาดกิจกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สำนวนจีน
- 4) ผู้เรียนไม่มีความสนใจมากพอที่จะเข้าสู่สภาพแวดล้อมทางภาษาจีน คือ ผู้เรียนมีโอกาสดังกล่าวที่จะสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษาจีนแต่กลับไม่มีความสนใจมากพอ

5. แนวทางการแก้ไขปัญาและการออกแบบการสอนสำนวนจีน

5.1 แนวทางการแก้ไขปัญา

จากการวิเคราะห์สภาวะปัจจุบันของการเรียนรู้และการใช้สำนวนจีนของนักศึกษาไทยพบว่าปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนชาวไทยไม่นิยมใช้สำนวนจีนในการใช้

ภาษาจีนของตนเกิดจากปัจจัยหลัก 4 ประการ ได้แก่ เนื้อหาการเรียนการสอน อิทธิพลจากภาษาแม่ กิจกรรมการเรียนการสอน และความสนใจในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษา ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านเนื้อหาการเรียนการสอน

แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำนวนจีนควรเน้นหนักที่สำนวนประเภทที่มีความถี่ในการใช้สูง เพื่อเพิ่มโอกาสในการใช้สำนวนให้มากขึ้น เนื่องจากสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง ก็จะมีแนวโน้มจะเป็นที่มีโอกาสให้ใช้ได้สูงแปรผันตามกัน

2) ปัจจัยด้านอิทธิพลจากภาษาแม่

ผลจากแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ใช้สำนวนไทยในงานเขียนภาษาไทยเช่นกัน เหล่านี้ล้วนเกิดจากความเคยชินในการใช้ภาษา ดังนั้นวิธีการแก้ไขที่ดูจะเหมาะสมที่สุดคือ เปลี่ยนความเคยชินซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนมากพอสมควร การเรียนภาษาคือการสั่งสมความรู้ทีละน้อย ค่อยบ่มเพาะความเคยชิน การเรียนรู้สำนวนจีนก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นวิธีการที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือต้องวางแผนรายวิชาศึกษาในหลักสูตรใหม่ ให้มีรายวิชาที่จะปูพื้นฐานความรู้และรายวิชาที่ฝึกฝนการใช้งานสำนวนจีน ตลอดจนรายวิชาที่จะพัฒนาทักษะจนถึงระดับชำนาญ

3) ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

สภาพการเรียนการสอนสำนวนจีนในปัจจุบันคือ ผู้สอนเริ่มต้นด้วยการอธิบายความหมายของสำนวนจีน จากนั้นหากสำนวนดังกล่าวมีเรื่องเล่าประกอบ ผู้สอนก็จะเล่าเรื่องราวประกอบนั้น แล้วจึงให้ผู้เรียนฝึกแต่งประโยคจากสำนวนที่ได้ศึกษา ผลจากกระบวนการนี้คือ ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสำนวนจีน รู้เรื่องราวประกอบ และแต่งประโยคได้ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหานี้

ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำส่วนไปใช้จริงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พยายามที่จะใช้ส่วนด้วย ผู้สอนอาจใช้แบบฝึกหัดประเภทแปลความมาใช้ประกอบการสอน โดยมีเนื้อหาฝึกฝนเป็นการเปรียบเทียบส่วนการแปลระหว่างแบบที่มีการนำส่วนเงินมาใช้ และแบบที่ไม่มี การเปรียบเทียบนี้จะแสดงให้เห็นถึงการใช้ส่วนเงินในข้อความจะทำให้เนื้อความมีความสละสลวยขึ้นเพียงใด อันอาจจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะนำส่วนเงินมาใช้มากยิ่งขึ้น

4) ปัจจัยด้านความสนใจในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภาษา

แม้ว่าผู้เรียนไทยจะใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่ด้วยอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป ผู้เรียนไทยสามารถรับชมรายการโทรทัศน์ภาษาจีนจากทั้งของแผ่นดินใหญ่และไต้หวันได้จากเคเบิลทีวี หรือทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สามารถฟังเพลงจีน อ่านหนังสือพิมพ์จีน เข้าถึงเว็บไซต์ภาษาจีน และสามารถสนทนากับคนจีนผ่านโปรแกรมสนทนาออนไลน์ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่ผู้เรียนไทยจะสร้างสิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนขึ้นเองไม่ใช่เรื่องที่ยากลำบากจนเกินไปนัก แต่ปัญหาสำคัญกลับอยู่ที่แม้ผู้เรียนจะสามารถเข้าถึงสิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนได้ แต่ผู้เรียนเองก็ขาดความสนใจที่จะเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางภาษาจีน ผู้วิจัยเห็นว่า สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการช่วยเหลือผู้เรียนให้เข้าสู่สิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนมากยิ่งขึ้น โดยปฏิบัติใน 2 บทบาท คือ เป็น “ผู้ส่งเสริม” และเป็น “ผู้ช่วยเหลือ” ผู้ส่งเสริมหมายถึงเสริมความสามารถในการเข้าถึง สิ่งแวดล้อมทางภาษาจีนที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น เช่นผู้เรียนสามารถชมรายการโทรทัศน์จีนได้อยู่แล้ว ผู้สอนก็ควรส่งเสริม เช่น แนะนำรายการที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ส่วนเงิน/ภาษาจีนให้แก่ผู้เรียน อันจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้นแก่ผู้เรียน ส่วนบทบาท “ผู้ช่วยเหลือ” หมายถึง ช่วยเหลือผู้เรียนในการจัด

กิจกรรมที่ผู้เรียนไม่สามารถกระทำได้ด้วยตนเอง เช่น การประกวดความเรียงภาษาจีน การแข่งขันต่อศัพท์สำนวนจีน การประกวดสุนทรพจน์ภาษาจีน เป็นต้น นอกจากนี้อาจส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้เขียนในจดหมายข่าวภาษาจีน หรือในเว็บไซต์ภาษาจีน เป็นต้น

5.2 การออกแบบการสอนสำนวนจีน

เจิ้ง เปย์ซิว (郑培秀, 2004) และไฉ่ จื่อหมิ่น (蔡智敏, 2001) ได้สรุปประเด็นที่ผู้เรียนใช้สำนวนจีนผิดพลาดไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้สำนวนผิดความหมาย 2) การใช้สำนวนจีนผิดหน้าที่ทางไวยากรณ์ และ 3) ใช้คำบริบทไม่สอดคล้องกับสำนวนจีน แม้ว่าผู้เรียนชาวไทยจะไม่มีปัญหาด้านการใช้สำนวนจีนที่ผิดพลาด (มีเพียงปัญหาที่ไม่ใช้สำนวนจีนเลย) แต่เพื่อการออกแบบการสอนที่เหมาะสม จึงควรนำความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาแล้วเป็นแนวทางป้องกันความผิดพลาดในการใช้สำนวนจีนของผู้เรียนไทยในอนาคตด้วย ดังนั้นเพื่อให้การเรียนการสอนสำนวนจีนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการเรียนการสอนสำนวนจีนไว้ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนเนื้อหาด้านสำนวนจีน

แม้ว่างานวิจัยนี้จะสนับสนุนให้สอนสำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง แต่การสอนสำนวนจีนที่มีคุณค่าทางความคิด วัฒนธรรมก็เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียนเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการจัดเนื้อหาการเรียนการสอนสำนวนจีนนั้นควรแบ่งออกเป็นสองส่วน 1) คือสำนวนที่มีประโยชน์ในการใช้สื่อสาร (สำนวนที่มีความถี่ในการใช้สูง) และ 2) สำนวนที่มีประโยชน์ในการเรียนรู้แนวความคิดและ

วัฒนธรรมจีน โดยจัดลำดับความสำคัญหลักที่สำนวนเพื่อการสื่อสาร และจัดให้สำนวนที่มีคุณค่าทางความคิดและวัฒนธรรมเป็นเนื้อหาเสริม

2) การเลือกใช้คำบริบทให้สอดคล้องกับการใช้สำนวนจีน

การเรียนการสอนเกี่ยวกับ “การเกิดร่วมของคำ” ของสำนวนจีน มีความสำคัญพอสมควร เพราะหากผู้เรียนนำสำนวนไปใช้แล้ว แต่คำบริบทต่างๆ ที่ผู้เรียนนำไปใช้ร่วมกับสำนวนจีนดังกล่าวนั้น ไม่สอดคล้องกันทางด้านความหมาย ก็จะไม่สามารถแสดงความหมายของสำนวนได้อย่างถูกต้อง ถือว่าเป็นการเรียนที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งการเรียนการสอนด้านการเกิดร่วมของคำของสำนวนจีนไม่ได้รับความสำคัญมาเป็นเวลานานแล้ว หากสามารถสอนให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำกัดในการเลือกใช้คำบริบทที่สอดคล้องกับสำนวนจีนได้ ก็จะสามารถลดข้อผิดพลาดในด้านการใช้สำนวนจีนในการสื่อสาร ได้ ทั้งยังได้เพิ่มพูนประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภาษาจีนได้อีกด้วย

3) การสร้างสถานการณ์สมมติในการใช้สำนวนจีน

การสร้างสถานการณ์สมมติในการใช้สำนวนจีนที่เหมาะสมในชั้นเรียน จะช่วยให้บรรยากาศการเรียนน่าสนใจ และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้สำนวนได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย หลังจากที่คุณสอนได้อธิบายความหมายของ สำนวนแล้ว ก็ควรที่จะยกตัวอย่างสถานการณ์ที่สามารถนำสำนวนนั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ให้ผู้เรียนได้ทราบ รวมทั้งแต่งประโยคที่เหมาะสมเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้เรียน แล้วจึงให้ผู้เรียนได้ลองคิดสถานการณ์ใกล้เคียงที่จะสามารถนำสำนวนที่สอนไปใช้ได้และให้ผู้เรียนฝึกฝนการแต่งประโยค ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำสำนวนจีนได้ในความทรงจำระยะยาว ทำให้เมื่อผู้เรียนมีโอกาสนำไปอยู่ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เคยฝึกในชั้นเรียนก็จะสามารถนำสำนวนจีนที่ได้เรียนรู้นั้นไปใช้ได้จริง

4) การเน้นหน้าที่ทางไวยากรณ์ของสำนวนจีน

ผู้เรียนอาจใช้สำนวนจีนไม่ถูกต้องเนื่องจากไม่เข้าใจหน้าที่ทางไวยากรณ์ของสำนวน ดังนั้นผู้สอนควรที่จะสอนหน้าที่ทางไวยากรณ์ของสำนวนจีนแต่ละสำนวนด้วย ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์โครงสร้างภายนอกและหน้าที่การใช้งานของสำนวนจีนในงานวิจัยนี้ ว่าสำนวนจีนสามารถหน้าที่ในประโยคได้เกือบทุกหน้าที่ ซึ่งแต่ละสำนวนก็จะมีหน้าที่ต่างกันไปตามลักษณะโครงสร้างภายใน และจากการวิเคราะห์ความถี่ในการใช้งานตามหน้าที่ต่างๆ ของแต่ละสำนวน หากผู้สอนได้แนะนำหน้าที่ที่มีความถี่ในการใช้สูงของแต่ละสำนวน ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้สำนวนได้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอสรุปแนวทางการเรียนการสอนสำนวนจีนอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นขั้นตอนดังนี้ ขั้นแรกเริ่มจากการ “สอนให้รู้จัก” จากนั้นต้อง “ฝึกใช้ให้เป็น” แล้วจึงต้อง “ทำให้เคยชิน” การสอนให้รู้จักกระทำได้โดย 1) อธิบายความหมายของสำนวนเรียงรายคำ 2) แนะนำให้รู้ความหมายดั้งเดิมผ่านเรื่องเล่า และ 3) วิเคราะห์แยกแยะการใช้สำนวนจีนที่ถูกต้องและเหมาะสม การฝึกใช้ให้เป็นมีขั้นตอนดังนี้ 1) สอนการเกิดร่วมของคำที่ประกอบเป็นสำนวนจีนจากบริบทของบทอ่านที่กำหนดให้ 2) ยกตัวอย่างสถานการณ์การใช้ที่เหมาะสม 3) แนะนำหน้าที่ทางไวยากรณ์ของแต่ละสำนวนที่แตกต่างกัน 4) ยกตัวอย่างรูปประโยค 5) ฝึกฝนการใช้งาน (ให้สถานการณ์ แล้วให้ผู้เรียนเลือกสำนวนที่เหมาะสมแก่การใช้ หรือให้สำนวนจีนแล้วให้ผู้เรียนเลือกสถานการณ์ที่เหมาะสม แก้อาประโยคให้ถูกต้อง หรือแต่งประโยคเลียนแบบประโยคตัวอย่าง) การทำให้เคยชินมีขั้นตอนดังนี้ 1) ลดทอนอิทธิพลจากภาษาแม่ 2) ฝึกฝนการใช้งานของสำนวนจีนที่นิสิตรู้อยู่แล้วให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น 3) แนะนำวิธีที่ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำสำนวนจีนได้ดียิ่งขึ้น

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้ค่อนข้างกว้างและมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิธีวิจัยที่หลากหลาย อาทิ ภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์เชิงวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ และสถิติเชิงพรรณนา แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทางกำลังคนและเวลา ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สามารถวิเคราะห์ผลได้เพียงขั้นต้นเท่านั้น ซึ่งถือเป็นเพียงก้าวแรกของการวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ได้รับการวิจัยที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางวิจัยเพิ่มเติมต่อไปในอนาคตดังนี้

1) การสร้างคลังข้อมูล: งานวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลข่าวเพียงแค่ 1 เดือนเพื่อเป็นตัวแทนของข้อมูลศึกษา ดังนั้นหากมีงบประมาณและเวลามากพอที่จะสามารถเก็บข้อมูลตลอดทั้งปีในทุกประเภทของข่าว ผลที่ได้จากคลังข้อมูลภาษาก็จะน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2) การวิเคราะห์สำนวนจีน: งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์สำนวนจีนเพียงด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์เท่านั้น ในส่วนของการออกแบบการสอนผู้วิจัยได้เสนอให้สอนสถานการณ์ที่เหมาะสมในการใช้สำนวนจีนแก่ผู้เรียนด้วย ดังนั้นการวิเคราะห์เชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ ก็เป็นอีกศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอีกทางหนึ่งที่สมควรจะได้รับการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปในอนาคตซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเรียนการสอนสำนวนจีนอย่างมาก

3) การสำรวจการเรียนการสอนสำนวนจีนและการใช้งานจริง: งานวิจัยนี้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) เนื่องจากเป็นวิธีที่ใช้เวลาดำเนินการไม่นานจนเกินไป ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากนิสิตวิชาเอกภาษาจีนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังนั้นหากต้องการได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง ควรมีการสำรวจข้อมูลนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยทั่วทั้งประเทศ

4) การออกแบบการสอนสำนวนจีน: เนื่องจากงานวิจัยนี้จัดอยู่ในสายทางศิลปศาสตร์ซึ่งจะมุ่งเน้นวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษาเป็นหลัก ดังนั้นในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีน ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้งานวิจัยได้ผลลัพธ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต ควรจะมีการนำทฤษฎีทางด้านครุศาสตร์มาเป็นแนวคิดวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบการสอนสำนวนจีนต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาจีน

- 蔡智敏. 2000. 由学生病句探讨中文四字格的教学方向. 第六届世界华语语文教学研讨会论文集. 第四册—教学应用组. 台北: 世界华语文教育会出版.
- 蔡智敏. 2001. 印度尼西亚学生学习四字格成语的困难与教学补救策略. 硕士论文. 华语文教学研究所, 台湾师范大学.
- 陈怀萱. 汉语‘四字格’固定语之特征与语法功能分析. JCLTA 35, 3 (October 2000): 49.
- 刘振前和邢梅萍. 汉语四字格成语语义结构的对称与认知. 世界汉语教学 1 (2000): 77-78.
- 刘中富. 2003. 实用汉语词汇. 合肥: 安徽教育出版社.
- 王美玲. 2004. 试论对外汉语教学中的成语教学. 硕士论文. 课程与教学论, 湖南师范大学.
- 徐国庆. 1999. 现代汉语词汇系统论. 北京: 北京大学出版社.
- 杨翠兰. 汉语成语的语法功能研究. 烟台教育学院学报 3 (2005): 24-25.
- 杨惠中. 2002. 语料库语言学导论. 上海: 上海外语教育出版社.
- 郑培秀. 2004. 成语句法分析及其教学策略研究. 硕士论文. 中国文学系, 国立中山大学.
- 周荐. 2004. 汉语词汇结构论. 上海: 上海辞书出版社.
- 朱德熙. 2002. 语法讲义. 北京: 商务印书馆.

ภาษาอังกฤษ

- Cabré, T. M. 1999. **Terminology: Theory, Method and Applications**. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Douglas, B., Susan C., and Randi, R. 2000. **Corpus Linguistics-Investigating Language Structure and Use**. United Kingdom: The University of Cambridge press.
- Kennedy G. 1998. **An Introduction to Corpus Linguistics**. New York: Addison Wesley Longman Limited.

ABSTRACT

A Study of and Pedagogical Design For Frequently-Used Chinese Idioms from the Language Corpus: A Case of Thai Students

Chinese people often apply idioms in writing as the idioms are one of the crucial elements in advanced composition. However, the observation of current phenomena found that both Thai undergraduates and graduates majoring in Chinese are rarely, or never, use Chinese idioms in their writing. This study, therefore, explored possible causes of the problem and sought applicable solutions. Specially designed questionnaires are created to conduct a survey identifying factors that may cause the stated problem. The research extracted 100 Chinese idioms most frequently used from the corpus that was created from five categories' news reports and articles of Xinhua Online and UDN.COM news websites from March 1st to 31st, 2006, since they are representative of commonly used Chinese idioms in the study. The research compared them with the idioms conducted in Chinese compulsory courses of Chulalongkorn University and Thammasat University which are sample courses of the research. In addition, this paper also analyzed the grammatical functions and semantics of these 100 idioms as the references for Chinese idioms pedagogical design in the final part of the paper.